

Dosavadní výsledky speleologického výzkumu v jeskyních Bufetová a Bonzáková sluj (vrchy Zlatý kůň a Kobyla v Českém krasu)

Current results of speleological exploration of the Bufetová and Bonzáková caves (Zlatý kůň and Kobyla hills in the Bohemian Karst)

Petr Olišar¹

0. Abstract

The paper summarizes actual results of speleological exploration in two relatively small caves in the vicinity of Zlatý Kůň and Kobyla hills (SW part of the Bohemian Karst) which have been known since 1970s; but only limited information on the localities was available until the current research. Actual length of the Bufetová Cave is 17.7 m. The cave has a character of tectonically predisposed chasm with a depth of 13.8 m. The width of the main karstified discontinuity near the bottom of the cave is only 30 cm, which makes any further exploration impossible. The Bonzáková Cave is still under investigation – the current length is 26.6 m. The cave is also a tectonically predisposed chasm (depth 15.48 m), with a possible influence of thermal water activity in speleogenetic phase.

1. Úvod

Obě jeskyně jsou situovány v jz. části Českého krasu, v krasových oblastech č. 11 a 18 (CÍLEK et al. 1993) v prostředí masivních koněpruských vápenců (spodní devon, stupeň prag). Oblast dlouhodobě zkoumá základní organizace České speleologické společnosti 1-04 Zlatý kůň (dále ZO ČSS). Ačkoliv ani jedna z popisovaných jeskyní nepatří k významným krasovým jevům této oblasti, stojícím za zmínku z hlediska jejich délky, jsou v tomto textu shrnuty výsledky jejich průzkumu z počátku nového tisíciletí. Právě v této době totiž proběhly doposud největší objemy prací v obou jeskyních, které dosud nebyly publikovány.

2. Jeskyně Bufetová (ev. č. 11-007H)

Vchod do jeskyně je otevřen v j. části vrchu Zlatý kůň u Koněprus, v lomové stěně bývalého Houbova lomu, zhruba ve výšce 425 m n. m. (obr. 1). Vlastní vchod byl jistě odkryt již při těžbě v lomu, první dochovaná písemná zmínka o jeskyni se ale zřejmě objevuje až v 70. letech 20. století v soukromém archivu Josefa Plota (PLOT 1975). V té době však byla věnována pozornost nedaleké jeskyni U žáby a tehdy nepatrná Bufetová jeskyně o délce pouze 1,5 m nebyla ani po proběhlé sondáži dále sledována jako nadějná lokalita. K nálezu vchodu jeskyně, těžko soudit zda skutečně prvnímu, došlo 17. června 1972 při úklidu odpadků pod vstupem do turisticky zpřístupněného okruhu v Koněpruských jeskyních. Název jeskyně odkazuje k prvotnímu průzkumu jeskyně během letní sezony, kdy se výzkumníci dojížděli turisty odhazovanými zbytky potravin na svah u jeskyně. Ten totiž leží přímo pod vstupem do zpřístupněných Koněpruských jeskyní.

Při prvotní sondáži byla prohloubena vstupní propáستka do hloubky cca 2,5 m, jeskyně byla kartograficky zdokumentována a jako málo nadějná na objevy volných prostor byla v roce 1975 opuštěna. V 90. letech 20. století na prvotní výzkum navázali členové ZO ČSS 1-04 odkrytím tehdy již opět zcela sedimenty zaplněného vstupu a obnovením sondy do dříve známé hloubky. Bylo požádáno o výjimku z ochranných podmínek, stanovených zákonem č. 114/1992 Sb. (zákon o ochraně přírody a krajiny) a během

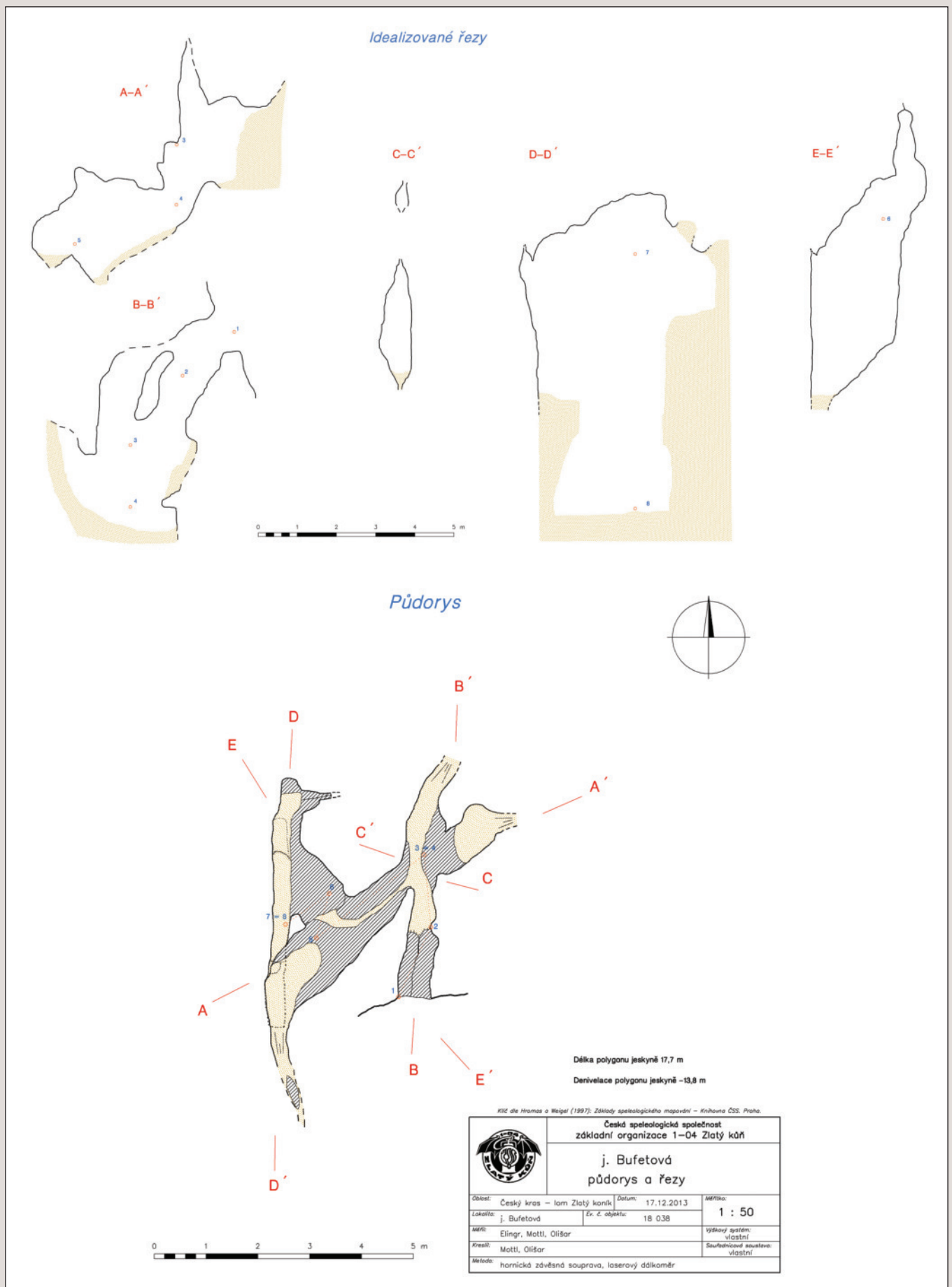
Obr. 1. Situace vchodu do jeskyně Bufetová na fotografii stěny Houbova lomu. Foto P. Olišar.

Fig. 1. Position of the entrance to the Bufetová Cave on a photograph of the Houbův Quarry wall. Photo by P. Olišar.

platnosti výjimky byla jeskyně prohloubena až na hloubku 5,5 m a tento stav byl kartograficky zdokumentován. V době platnosti následující výjimky byla jeskyně prohloubena do téměř 14 m, byl vybudován uzávěr vchodu, bránící zejména opětovnému zaplnění jeskyně splachy a těž pádu osob do vstupní propasti. Byla také zpřesněna mapová dokumentace (OLIŠAR 2013). Mapová dokumentace ve stavu ke konci roku 2013 je znázorněna na obrázku 2.

Rozměry vchodu činí zhruba 40 × 60 cm (šířka × výška). Jeskyně je vyvinuta na několika subvertikálních a navzájem se protínajících poruchách. Korozí byly tyto poruchy rozšířeny do průlezných rozměrů, nejvíce právě na jejich křížení. Směrem do hloubky se dutiny zužují. Jeskyně má propastovitý charakter – v podstatě se jedná o dvě propasti (–5 a –9 m) na tektonických poruchách S – J, jež jsou propojeny subhorizontální chodbou, vyvinutou na příčné poruše, subparalelní s lomovou stěnou. Celková v současnosti dosažená hloubka jeskyně činí 13,8 m pod vchodem (celková délka chodeb 17,7 m). Obě propasti byly vyplněny hlinitojílovitými sedimenty, téměř bez sedimentu byla nalezena spojovací chodba. Výplně ve vstupním komínu byly tvořeny antropogenními materiály charakteru splachových hlín s klasty ostrohranných úlomků vápence až do velikosti kolem 300 mm (s drobnými volnými kavernami,

¹ Česká speleologická společnost, základní organizace 1-04 Zlatý kůň, Žižkova 82, 266 01 Beroun; petroll@seznam.cz
Český kras (Beroun), XL (2014), 52–55, 4 obr.
© Muzeum Českého krasu, p. o., Beroun
ISSN 1211-1643
ISBN 978-80-87708-05-7

Obr. 2. Mapová dokumentace jeskyně Bufetová.
Fig. 2. A map of the Bufetová Cave.

Obr. 3. Situace vchodu do jeskyně Bonzáková sluj na fotografii stěny lomu Kobyla v době mimo vegetační období. Foto P. Olišar.

Fig. 3. Position of the entrance to the Bonzáková Cave on a photograph of the Kobyla Quarry wall. Photo by P. Olišar.

vzniklými malou konsolidací antropogenního materiálu). Od úrovně -3 m přešly výplně do jeskynních hlín hnědorezavé barvy bez větších klastů vápence. Zde je nutné zmínit volný, svisle k povrchu vyčníhající komínek, paralelní se vstupní šachticí. Původní jeskynní výplně obsahovaly hojné články lilijic, z hlediska osteologického materiálu nebyly z odebraných vzorků zjištěny žádné obsahy kostí.

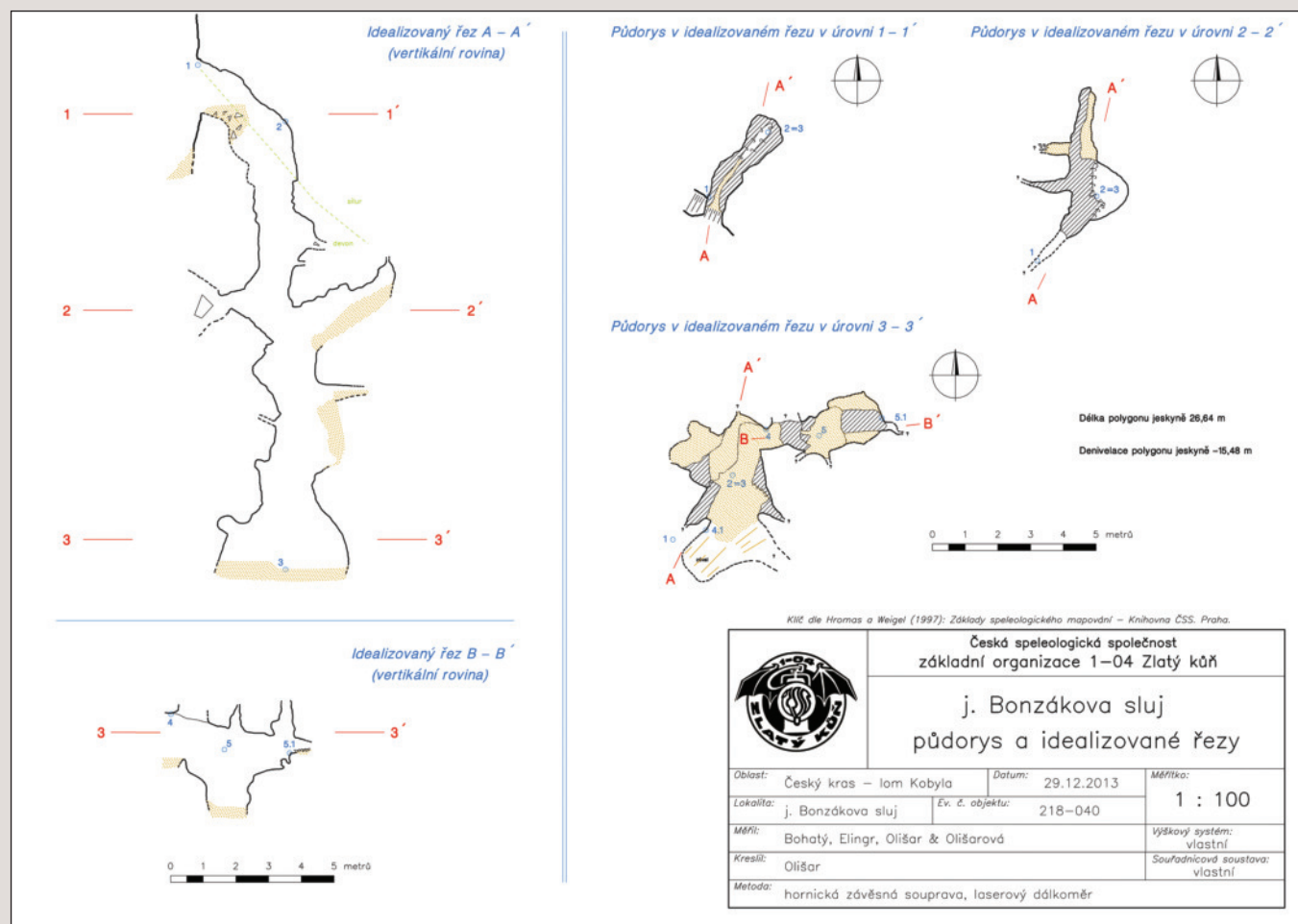
Chodby jsou poměrně úzké, zhruba kolem 40–50 cm, v nejnižší části jeskyně klesá jejich šíře na 30 cm. Do stropu chodeb vyčníhají okrouhlé a směrem vzhůru se rychle uzavírající komíny. Na stěnách vstupního komína jsou patrné sintrové náteky. Obecně jsou na stěnách jeskyně patrné hojné fosilie, zejména krinoidů.

Od výkopových prací bylo očekáváno, že odkryjí neznámé jeskynní prostory, které by se mohly nacházet ve výškové úrovni spodního patra Koněpruských jeskyní, avšak za závalem, který známé chodby spodního patra v tomto směru ukončuje. Prolongační práce byly ukončeny z důvodu stísněných podmínek ve vyklížené spodní části jeskyně, které již nedávaly velkou naději na průnik do volných prostor bez přibírky skalních stěn dutiny.

3. Jeskyně Bonzáková sluj (ev. č. 18-040)

Vchod do této nenápadné dutiny leží v lomu Kobyla, založeném na severním svahu stejnojmenného vrchu, v nejzápadnějším cípu lomu, těsně pod linií očkovského přesmyku (obr. 3). Vchod byl odkryt při těžbě v lomu, ale zůstal bez povšimnutí až do poloviny 70. let 20. století, kdy byl podroben krátkému průzkumu tehdejšími členy speleo skupiny ze Zlatého koně. Výzkumníci (A. Komaško, P. Zajíček, Vl. Daněček, Vl. Klouda a R. Dufek, resp. pouze ti hubenější z nich) pronikli úzkým vchodem do jeskyně a pokoušeli se o rozbití horninového bloku a o průstup do nižších partií subvertikální jeskyně. Jeskyně byla později bez dalšího zájmu opuštěna.

Na sklonku 20. století na ni členy skupiny 1-04 znovu upozornil J. Plot a průzkumné práce nabývaly většího rozsahu. Pro snadnější

Obr. 4. Mapová dokumentace Bonzákovy sluje.

Fig. 4. A map of the Bonzáková Cave.

průnik do úzké dutiny bylo použito rozpojení hornin pomocí speciálních nábojek. Okolnosti následného udání této nijak dopředu neohlášené aktivity na Správu CHKO Český kras podrobněji popisuje NAKLÁDAL (2003) a na podkladě této epizody dutina získala své současné jméno. Na pár let byla činnost utlumena. Po vyřízení výjimky z ochranných podmínek byly výkopy vedeny svisle za účelem objevu volných prostor níže. Dutina byla vyplněna recentní napadávkou malé mocnosti (ostrohranné klasty vápence) a následně hlinitokamenitými výplněmi s výskyty úlomků kalcitové žiloviny, později kalcitových krystalů velikosti i přes 10 cm. Krystaly jsou nápadně podobné těm, které byly odkryty v nedaleké Jezerní propasti ve velkolomu Čertovy schody (k ní blíže JÄGER a KOMAŠKO 1993).

Rozměry vchodu činí zhruba 50 × 140 cm (š × v). Jeskyně je vyvinuta na několika vzájemně kolmých subvertikálních a protínajících se poruchách v koněpruských vápencích. Směrem do hloubky se dutiny zatím v zásadě spíše rozšiřují, ale je zřejmé, že jde spíše o nepravidelné dutiny. Jeskyně má propastovitý charakter – ze vstupního otvoru lze podél strmě klesajícího kontaktu očkovského přesmyku proniknout do stropu s.-j. orientované subvertikální a tektonicky predisponované dutiny, která prostupuje celou výškou dosud známých prostor. Po překonání úžiny zhruba 1 m pod bází očkovského přesmyku se dutina podstatně rozšiřuje a jsou zde viditelné odštěpující se slepé komínky a subhorizontální dutiny neprůlezných rozměrů. Při současném dně hlavní dutiny bylo při vedení krátké chodbice pod dno lomu (JV) ověřeno sedimenty zaplněné pokračování tímto směrem. Později po zátopě jeskyně v roce 2013 zvýšenou hladinou podzemní vody došlo však k zavalení odkrytých prostor vysypáním výplně z nadložního komína. Další práce následně vedly k prolongaci severovýchodním směrem, kde bylo dosaženo dalších volných prostor (délka do 2 m). Později bylo ve vertikálním směru postoupeno ještě zhruba 3 m s objevem dutiny o délce kolem 1 m.

Všechny prostory od úrovně jeskyně 3 m pod očkovským přesmykem byly zaplněny hlinitojílovitými výplněmi s ojedinělými dutinami rukávovitěho charakteru o průměru do 20 cm, které vždy strmě klesaly pod dno jeskyně. Šířka chodeb se často mění. Jejich morfologie naznačuje vznik pomalou korozi ve stagnujících nebo jen pomalu proudících vodách v plně zaplavené (freatické) oblasti. Podle hlavní řídicí pukliny jeskyně jsou vytvořeny četné jevy, které naznačují přítomnost teplých nebo horkých vod alespoň v počátečním stadiu tvorby dutin. Podle hlavní struktury je hojně vyvinuta silicifikace s opálem a kalcitová žilovina, břidlice v nadloží jsou alterovány (ústní sdělení K. Žáka).

Při posledních výkopech byly v nejnížší části jeskyně nalezeny ve výplních také větší bloky tence laminovaných hornin světlé barvy, ze kterých byl odebrán vzorek. Po provedení rozboru výbrusu (KOCOUREK 2014) bylo zjištěno, že jde patrně o alterované sintry, předpokládané křídové sedimenty byly alespoň zatím vyloučeny. Na čelbě sondy jsou velmi často k vidění také velmi korodované a již zmiňované kalcitové krystaly, nebo korodované vápencové klasty (až pouze reziduum charakteru zeminy). Při současném dně se hojněji vyskytují smouhy, nebo i mocnější nesouvislé polohy limonitu (velikost v řádu cm).

Predikce dalších objevů je v jeskyni při odhadovaném typu geneze velmi složitá. Po udělení další výjimky z ochranných podmínek (výjimka udělena 25. června 2014) bude pokračováno ve výkopech jeskynních výplní v započatém směru s tím, že bude patrně nutné otevřít druhý vchod do jeskyně (PÁNEK et al. 2013). Současná úroveň čelby sondy se pohybuje v zásadě v úrovni počvy lomu Kobyla v sousedství jeskyně. Mapová dokumentace ve stavu ke konci roku 2013 je znázorněna na obr. 4.

Literatura

- ▶ CÍLEK V., HAVLÍČEK D., KUČERA B., PLOT J. (1993): Členění Českého krasu: Upřesnění hranic skupin Českého krasu podle Homolova členění. – *Speleo*, 2: 30–33. Praha.
- ▶ JÄGER O., KOMAŠKO A. (1993): Objevy nových jeskyní ve Velkolomu Čertovy schody. – *Speleo*, 11: 30–34. Praha.
- ▶ KOCOUREK R. (2014): *Petrografický rozbor, Jeskyně Bonzáková sluj, lom Kobyla, Český kras*. – Nepublikovaná zpráva, archiv České speleologické společnosti: 1–2. Praha.
- ▶ NAKLÁDAL P. (2003): Rozpojování hornin pomocí speciálních nábojek. – *Speleo*, 38: 20–40. Praha.
- ▶ OLÍŠAR P. (2013): *Jeskyně Bufetová ev. č. 1107 H, závěrečná zpráva*. – Nepublikovaná zpráva, archiv České speleologické společnosti: 1–17. Praha.
- ▶ PÁNEK A., BOHATÝ J., OLÍŠAR P., AMLER P. (2013): *Jeskyně Bonzáková sluj ev. č. 218–040, závěrečná zpráva*. – Nepublikovaná zpráva, archiv České speleologické společnosti: 1–17. Praha.
- ▶ PLOT J. (1975): *1107 H – Bufetová jeskyně*. – Nepublikovaná zpráva, soukromý archiv J. Plota. Beroun.